

Tõlkimata Rakvere ajalugu

Soomlasena oli mul südantsoojendav 18. jaanuari Virumaa Teatajast lugeda, kuidas eestlased koos soomlastega Rakvere 1919. aasta 12. jaanuaril enamlastelt tagasi vallutasid.

Tõelist ajalugu me muuta ei saa, aga viimased aastakümned ja ka tänapäev on näidanud, et seda saab vastavalt vajadustele ja poliitilisele olukorrale "tõlkida".

Karl Pajos on Rakvere vallutamise kirjutanud: "5. polgu 40-meheline salk Karl Pajose juhatusel vallutas 11. jaanuaril Tõrma küla ja tulid sealt ööl vastu 12. jaanuari Rakverre. Soome kompaniid, kes Haljala vallutasid, liikusid Põdruse külasse, kust saatsid Rakveresse 18-mehelise luuresalga, kes 12. jaanuari hommikul Rakveresse sisse tulid.

Umbes kell kolm päeval märkas meie poolt Tõrma vallutamist ka vaenlane ja avas meie

peale kahuritule Rakvere Vallimäe veerult.

Et minule ülesandeks tehtud oli Tõrma küla oma käes hoida ja ma sealjuures sopina vaenlase piirkonnas asusin, ei olnud mul endal võimalik viivutuseta Rakvere peale tungida, vaid jäin ööseks Tõrma, saates Rakveresse minu käsutusse määratud jalauurajate salga leitnant Hansariga.

Hansar jõudis luurekäigult hommikupoole ööd tagasi, teatades, et tema linna tammikus kell 2 öösel vaenlast pole kohanud, kuna see taganevat. Sõitsin Tõrma Vanakülalt küüthobustel hommikul kella 5 paiku välja Rakvere suunas. Peatusin Tiivase talus ja jätsin komando sinna maha. Rakveresse sõitsin viie mehega.

Ilma vahejuhtumisteta jõudsin kella 7 paiku Rakvere vallamajja, kust lähemaid teateid pärisin vaenlase üle vallasekretär

Pirstolt ja vallateenijalt Tannebergilt. Teati rääkida, et osa vaenlasi öösel taganenud, aga ei teatud, kas linn on vaenlastest täiesti tühi. Mõne sõnaga kirjeldati punaste veretõid Rakveres.

Linna sammusime jala läbi tammiku, Aviku veskest mööda üle Vallimäe ja sealt tulime läbi jalgvärava Niedrichsoni mööblitööstuse hoovi kaudu välja Pikale uulitsale, kuhu jõudsime veidi enne kella 8 hommikul.

Uulitsatel tunti meis kohe eesti sõjaväelasi ära ja anti lahkelt teateid vaenlase üle, kes öösel Rakverest olevat lahkunud, peale mõne üksiku kogemata maha jäänu, kes aga ka hommikul Narva poole kihutanud.

Mitmed vastutulijad nutsid rõõmu pärast.

Kella 10 paiku kohtasin ühe rühma soomlasi Vaksali uulitsa nurgal, soomlased olla Haljala

poolt umbes kell 9 raudteejaama piirkonda jõudnud."

Kahele maavanemale – Karl Pajosele ja 5. polgu asutajale Mihkel Juhkamile – ja ka soomlaste vabatahtliku polgu staabile on avatud mälestustahvlid kaitseliidu maja seinal.

Vabadussõjas hukkus umbes 2000 eestlase kõrval 156 soomlast, neist 31 nimed on Rakvere vabadussamba tahvilil.

Juba rahunobelist Albert Schweitzer on tõdenud: "Önn peitub heas tervises ja halvas mälus. Halb mälu tagab läbi elatud väärtegade ja halbade kogemuste unustamise."

Naabrite suhtes peab tema jutt paika. Geograafilise asukoha suhtes ei saa me midagi ette võtta. Talved on külmad ja karu on alati naabriks, õnneks küll mitte jääkaru. Kes teab, äkki on ilm soojenemas?

*Pauli V. Koskinen
pensionär*